

از روحانی تا رئیسی: چند پرسش اساسی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

۲ ژوئیه ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/rouhani-raisi-pressing-questions-eve-irans-election

العربية (/ar/policy-analysis/mn-rwhany-aly-ryysy-asyt-mlht-shyt-alantkhabat-alayranyt/)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس‌گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

با هموار ساختن مسیر ابراهیم رئیسی برای رسیدن به ریاست جمهوری حکومت ایران در تلاش است تا از مشارکت اندک رای‌دهندگان پیشگیری کند و برای او در یک پیروزی گسترده رای اعتماد بگیرد.

انتخابات ریاست جمهوری امسال ایران احتمالاً به عنوان انتخاباتی کسالت‌بار در یادها خواهد ماند. در اوایل کار شورای نگهبان با رد صلاحیت چندین نفر از چهره‌های مطرح از جمله علی لاریجانی رئیس سابق مجلس شورای اسلامی اسحاق جهانگیری معاون رئیس‌جمهور و محمود احمدی‌نژاد رئیس‌جمهور سابق مانع ورود آنان به رقابت در رای‌گیری ۱۸ ژوئن شد. این تصمیم ابراهیم رئیسی رئیس قوه قضائیه را بدون رقابت واقعی به اصلی‌ترین کاندیدا برای کسالت‌بارترین رقابت انتخاباتی ریاست‌جمهوری در تاریخ جمهوری اسلامی ایران بدل کرد. حتی سه مناظره انتخاباتی نیز نتوانست در میان شهروندان هیجان بیافریند.

با وجود نبودن جشن پیروزی و نتیجه تقریباً قطعی چندین پرسش مهم در آستانه رای‌گیری مطرح است. پاسخ این سوال‌ها می‌تواند بر مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در داخل و سیاست‌های آینده آن در خارج از کشور تأثیرگذار باشد.

میزان مشارکت چطور خواهد بود

رهبران ایران اغلب از مشارکت بالای رای‌دهندگان هم به عنوان «اثبات» پایگاه حمایت مردمی نظام و هم نشانی از «مقاومت» مردم در برابر غرب سود جسته‌اند. علی خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی ایران در آخرین نطق خود قبل از انتخابات همین سنت را ادامه داد و ادعا کرد که رسانه‌های غربی «دارند خودشان را می‌کشند برای این که شاید بتوانند حضور مردم را کم‌رنگ کنند». او سپس از ایرانیان خواست رای دهند و توطئه فرضی را خنثی کنند.

در دوره‌های قبلی میزان مشارکت بسته به هیجان عمومی درباره نامزدها و میزان رقابت در میان آنان ۶۰ الی ۸۰ درصد بوده است. اما امسال به نظر می‌رسد که بخش عمده رای‌دهندگان از مناسبات سیاسی کشور خسته شده‌اند و رد صلاحیت تهاجمی نامزدها بسیاری از رای‌دهندگان جدی را سرخورده کرده است. بنابراین پایین بودن میزان مشارکت ممکن است به حدی باشد که موجب شرمساری حاکمیت شود.

بنا بر داده‌های تازه مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) که یکی از نهادهای معتبر نظرسنجی در ایران به شمار می‌رود تنها ۴۲ درصد از شرکت‌کنندگان در نظرسنجی گفته‌اند که قطعاً رای خواهند داد. این رقم مشابه انتخابات سال گذشته مجلس است که پس از انقلاب ۱۹۷۹ کمترین میزان مشارکت را داشت و طی آن تنها ۴۲ درصد از رای‌دهندگان سراسر کشور پای صندوق رای رفتند. میزان

مشارکت در تهران ۲۶ درصد بود که به شکل شگفت‌انگیزی کم است. اگر میزان مشارکت امسال در پایتخت کم اما در شهرهای کوچکتر و شهرستان‌ها زیاد باشد رقم اول که میزان مشارکت سراسری است نشان‌دهنده بی‌علاقگی به انتخابات ریاست جمهوری و رقم دوم - یعنی میزان مشارکت در تهران - حاکی از علاقه بیشتر به انتخابات شورای شهر است که انتخابات آن همزمان با رای‌گیری ریاست جمهوری انجام می‌شود.

آیا انتخابات به دور دوم کشیده خواهد شد

قانون انتخابات ایران می‌گوید که برای پیروزی یک نامزد او باید بیش از ۵۰ درصد آرا را کسب کند. اگر این اتفاق نیفتد دو کاندیدای اصلی در دور دوم رای‌گیری در تاریخ ۲۵ ژوئن رقابت یک‌به‌یک خواهند داشت. آخرین باری که انتخابات به دور دوم کشیده شد سال ۲۰۰۵ بود و طی آن محمود احمدی‌نژاد اکبر هاشمی رفسنجانی را شکست داد.

نظرسنجی‌های ایسپا نشان می‌دهد که حدود ۶۴ درصد رای‌دهندگان از رئیسی حمایت می‌کنند. هرچند نظرسنجی‌های ایرانی چندان قابل اعتماد نیستند اما رئیسی برای رسیدن به آرای ۵۷ درصدی روحانی در انتخابات ۲۰۱۷ شانس بالایی دارد. خامنه‌ای در سخنرانی ۱۶ ژوئن خود بر چنین امری به عنوان رای اعتماد مردم تاکید کرد و گفت: «اگر رئیس‌جمهور جدید با رای بالا انتخاب بشود پشتیبانی محکمی خواهد داشت رئیس‌جمهور قوی و قدرتمندی خواهد بود و کارهای بزرگی می‌تواند انجام دهد.» چند نامزد محافظه‌کار تاکنون در تلاش برای متحد کردن پایگاه محافظه‌کاران در پشت رئیسی به نفع او از رقابت انتخاباتی کنار رفته‌اند.

اردوگاه ضعیف اصلاح‌طلبان از تنها نامزد باقی‌مانده غیرمحافظه‌کار یعنی عبدالناصر همتی حمایت نکرده است. برخی رهبران اصلاح‌طلب مانند محمد خاتمی و مهدی کروبی همتی را تایید کرده‌اند اما نفوذ آنان محدود است و جبهه گسترده‌تر اصلاح‌طلبان بارها تاکید کرده که با توجه به رد صلاحیت نامزدهای مطلوب آنان از هیچ کاندیدایی حمایت نخواهد کرد.

آیا اولین سخنرانی‌های رئیسی سیاست‌های او را روشن خواهد کرد

رئیسی از زمان ورود به صحنه اصلی سیاست در ایران در سال ۲۰۱۷ هر از گاهی درباره وقایع جاری اظهارنظر کرده است اما اظهارات بدون جزئیات او عمدتاً تکرار سخنان خامنه‌ای بوده است. رقابت انتخاباتی هم اطلاعات معنی‌دار زیادی برای ارزیابی مواضع او درباره توافق اتمی یا روابط بین‌الملل به دست نداده است. رئیسی کارزار انتخاباتی خود را به شعارهای ضدفساد معطوف کرد و در مناظره‌ها نیز به موضوع‌های مربوط به سیاست خارجی پرداخت و به درخواست‌های خامنه‌ای مبنی بر این که انتخابات بر چالش‌های اقتصادی متمرکز باشد پایبند ماند.

رئیسی در یکی از مناظره‌ها هنگام پرداختن به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) گفت که به توافق هسته‌ای اصلی که مورد تایید خامنه‌ای قرار گرفته پایبند خواهد بود و افزود که اجرای آن مستلزم وجود یک دولت قوی است. او وارد جزئیات نشد و از پاسخ به پرسش‌های دشوار با تکیه بر شعارهایی چون «اطمینان از تامین منافع مردم» طفره رفت.

با توجه به آن که مواضع رئیسی درباره بسیاری مسائل کماکان نامعلوم است سخنان و جلسات رسانه‌ای او در مقام رئیس‌جمهور می‌تواند از نظر پرتوافکنی بر چشم‌انداز سیاست میان‌مدت او قابل توجه باشد. روحانی و احمدی‌نژاد در اظهاراتی که پس از پیروزی در انتخابات داشتند سرخ‌هایی از سیاست‌های خود ارائه دادند و از همین رو ناظران باید حواسشان به سخنان رئیسی در روزهای آینده باشد.

چه کسی نامزد پست‌های اصلی در کابینه است

پیروزی رئیسی احتمالاً به معنی تغییر کامل اعضای دولت خواهد بود. معتمدان روحانی از جمله محمد جواد ظریف وزیر خارجه و اسحاق جهانگیری معاون ریاست جمهوری جایشان را به محافظه‌کاران خواهند داد احتمالاً علی اکبر صالحی مدیر سازمان انرژی اتمی و علی شمخانی دبیر شورای امنیت ملی نیز به سرنوشت مشابهی دچار خواهند شد. هر یک از این پست‌ها در دیپلماسی هسته‌ای دوران ریاست جمهوری روحانی نقش داشتند پس تغییر و تحول آنها نیز قطعاً بر مذاکرات بازگشت به برجام تاثیرگذار خواهد بود.

به عنوان مثال تفاوت میان سبک مذاکره ظریف در زمان برجام را مقایسه کنید با رویکرد سعید جلیلی مذاکره‌کننده قبلی و یکی از گزینه‌های عمده بالقوه برای عضویت در هیئت دولت. ویلیام برنز در خاطرات خود در سال ۲۰۱۹ رویکرد جلیلی به مذاکرات هسته‌ای در اواسط دهه ۲۰۰۰ را تحقیر کرده و به یاد آورده که او چگونه «تقریباً ۴۰ دقیقه با فلسفه‌بافی درباره فرهنگ و تاریخ ایران از این شاخه به آن شاخه» پریده است. جلیلی در انتخابات ریاست جمهوری فعلی نامزد بود اما این هفته به نفع رئیسی انصراف داد و موقعیت خود را به عنوان کاندیدای بالقوه برای پست‌های مختلف امنیت ملی و سیاست خارجی در دولت آینده تثبیت کرد.

وضع روحانی در روزهای آخر خود چگونه خواهد بود

از آنجا که رئیس‌جمهور بعدی در ماه اوت سوگند یاد خواهد کرد دولت روحانی تا چند هفته دیگر صرفاً صندلی ریاست‌جمهوری را گرم

نگه خواهد داشت. با این حال تاریخ نشان داده که در ایران گاهی از روسای جمهوری که دوره‌شان رو به پایان است خواسته می‌شود تا نقش گوسفند قربانی را بازی کنند. کتاب خاطرات خود روحانی مثالی آموزنده را ارائه می‌دهد. به نوشته او در نیمه ۲۰۰۵ زمانی که مذاکرات اتمی تهران و اروپا به بن‌بست رسید رژیم تصمیم گرفت فعالیت‌های اتمی‌اش را از سرگیرد. با این حال تا پایان ژوئن ۲۰۰۵ و انتخابات ریاست جمهوری صبر کرد تا از اختلاف نظر میان رای‌دهندگان بر سر موضوعی حساس جلوگیری کند اما تصمیم خود را برای ازسرگیری فعالیت‌های هسته‌ای چند هفته بعد از انتخابات و در دوران انتقالی اجرایی کرد یعنی قبل از شروع به کار احمدی‌نژاد در مقام ریاست جمهوری. به این ترتیب رژیم کاری کرد که محمد خاتمی در آخرین هفته‌های ریاست جمهوری خود مجبور به رویارویی با این موضوع دشوار شود و آماج انتقادهای خارجی قرار گیرد.

پیشتر در هفته جاری رافائل گروسی مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی گفت که احیای برجام احتمالاً به پس از تشکیل دولت جدید در ایران موکول خواهد شد. با این حال برخی معتقدند که ممکن است خامنه‌ای ترجیح دهد که روحانی تا قبل از ماه اوت با ایالات متحده آمریکا به توافق برسد و او را به صاعقه‌گیر بازی داخلی برای یافتن مقصر تبدیل کند و در عین حال به دولت بعدی اجازه دهد تا از ثمرات اقتصادی رفع تحریم بهره‌برداری در هر صورت این خامنه‌ای خواهد بود که ماهیت هفته‌های آخر روحانی در مقام ریاست جمهوری را شکل می‌دهد چرا که رئیس‌جمهور ایران هنوز در مقابل رهبر نظام جمهوری اسلامی **مقام دوم**

را (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/irans-2021-presidential-vote-and-tightening-regime-control>) دارد.

دارد.

عمر کرمی در گذشته پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

([/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology))

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

---

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

---

۹ فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\) منع اشاعه](#)

[\(fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/\) ديمقراسى و اصلاح](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ايران](#)